

Kars Kent Halkının Rekreatyonal Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi

Hasan YILMAZ Sevgi YILMAZ Nalan DEMİRCİOĞLU YILDIZ
Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fak., Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 25240, ERZURUM

Geliş Tarihi : 08.07.2003

ÖZET : Kars kentinde artan kentleşme hareketlerine bağlı olarak halkın rekreatyonal alanlara olan ihtiyacı da artmaktadır. Bu çalışmada, Kars kent merkezindeki halkın rekreatyonal talep ve eğilimleri anketle belirlenmeye çalışılmış ve x^2 testi ile değerlendirilmiştir. Anket sonuçlarına göre; kent halkının %39'unun ev dışındaki kapalı mekanlarda rekreatyonal aktivitelere katıldığı, yapılan aktivite çeşidinin meslek durumuna göre değiştiği ancak eğitim durumuna bağlı olmadığı tespit edilmiştir. Yine kent halkının % 90'ı, kentteki yeşil alanları ve spor olanaklarını yetersiz bulurken, % 87'si çocuk oyun alanlarının sayısı ve kapasite olarak ihtiyacı karşılamaktan uzak olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışma sonucunda Kars kent merkezindeki mevcut rekreatyonal ünitelerin tesis ve işletme bakımından yetersiz oldukları, halkın taleplerini karşılayamadıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj planlama, Park kullanımı, Kullanıcı sömreyi, Anket, Kars

Determination Of The Recreational Demands And Tendencies Of The People In The City Center Of Kars

ABSTRACT : The need of people for recreational areas increase depending on increasing urbanization movement in the city of Kars. In this study, the recreational demands and trends of the people living in the center were determined by using questionnaire method. The data obtained from the questionnaires were evaluated with the aid of the x^2 test. According to the results, it was determined that the 39 % of the people joined the recreational activities varied held in closed places outside home; the diversity of the activities varied depending on profession as independent on educational level. The 90 % of the people thought that the green spaces and sport fields in the city center was not enough, as the 87 % remarked that children play area did not meet the requirement in quantity and capacity. In conclusion, it was determined that the available recreational units in the city center of Kars were not sufficient in terms of installation and management.

Keyword : Landscape planning, Park use, User surveys, Questionaries, Kars

GİRİŞ

Günümüzde kentleşme ve sanayileşme hareketlerine sahne olan büyük kentlerimizin çoğunda nüfus artışına paralel olarak artan yapı yoğunluğu ve diğer plansız gelişmeler, yanlış yer seçimleri, kentlerin kırsal alanlarla ilgisinin kopmasına, kentteki mevcut açık ve yeşil alanların tüketilmesine neden olmaktadır. Fiziksel, sosyal, biyolojik ve hijyenik yönden ortaya çıkan sorunlarla yüklü kentlerde, insanlara canlılık verecek, yeni bir enerji aşılayabilecek, özellikle rekreatyonal eylemlere olanak sağlayacak karakterde açık ve yeşil alanlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kentleşme akımlarının daha yüksek bir düzeye ulaşması ve endüstrileşmenin daha da gelişmesi ile rekreatyonal alanlarına duyulan ihtiyaç çok daha fazla artacaktır. Ancak ilk çağ ile 19 yy. arasında tam anlamıyla rekreatyon için planlanmış açık alanlardan söz etmek mümkün olmamakla birlikte kent parklarına doğru bir geçiş dönemi yaşanmıştır. Tarih boyunca parkların ve bahçelerin ortaya çıkışı ile toplumların uygarlık düzeyleri, yaşam biçimleri, mülkiyet ve sosyo-ekonomik güç ilişkileri arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır (Oğuz,1995).

Rekreatyon; kişilerin günlük yaşamlarından uzaklaşarak, bedensel ve düşünsel olarak dinlenmesi, serbest zamanlarını kişisel gelişme için harcaması için gereklidir. Serbest zaman içerisinde, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton geçeni etkisinden kurtulmak, dinlenmek amacıyla yapılan bütün aktiviteleri

çermektedir.

Bireyin serbest zamanını nasıl değerlendireceği kararını etkileyen bir dizi sınırlayıcı bulunmaktadır. Bu sınırlayıcıların bir kısmı bireyin özel koşullarından kaynaklanır. Örneğin, bireyin gelir düzeyi, yaş ve meslek, serbest zamanın niteliği, bireyin hareketliliği, etkinlik tür ve yer seçimini etkileyen etmenlerden sayılır. Ayrıca, gelenekler, alışkanlıklar ve bireyin toplumsal değerlere karşı duyarlılığı, özellikle toplumsal rol ve durumları, yaş ve cinsiyete bağlı belirlendiği geleneksel toplumlarda serbest zamanın istenildiği gibi kullanılmasını engeller.

Bir kısım sınırlayıcı etmenler çevresel içeriklidir. Bunlar; hava koşulları ve mevcut rekreatyonal olanaklarının çeşitliliği, niteliği, kullanıcıya maliyeti, erişilebilirliği olarak sıralanabilir. Diğer bir etmen ise gizli etmen olarak tanımlanan etkinlik seçiminde önemli rol oynadığı gözlenen "bilgi-algı" etmenidir. Bireyin serbest zamanında neyi nerede yapacağına ilişkin kararı kendi koşulları çerçevesinde ve çevresel etmenler konusundaki bilgisi-algısı ışığında verir. Eğer sınırlayıcı etmenler nedeniyle istediği etkinlikte bulunamıyorsa, yerine ikincil ve onu izleyen tercihlerini seçme ve uygulamaya koyma durumundadır (Aydemir, 1998).

Gelecekte ortaya çıkabilecek olaylar ne olursa olsun, bir kentin rekreatyonal planının hazırlanmasında yeni aktivitelerin, olanakların veya tesislerin bir program geliştirilmesi ve planlamada dikkate alınması

zorunludur. Böylece kentlerde uzun bir vade için serbest zaman olanaklarının sağlanmasındaki boyutlar belirlenebilecektir. Rekreatif olgusunun gelecekteki boyutları, hangi olanakların kimler için, ne kadar ve nasıl sağlanacağına ortaya konulmasına ışık tutabilecektir. Kars kentinde yapılan bu çalışmada, park ve rekreatif alanları açısından günümüzdeki temel sorunların çözülmesi, gelecekte aynı konuda karşılaşılabilecek sorunların üstesinden gelinebilmesi amaçlanmıştır. Kars halkının talep ve istekleri doğrultusunda yapılacak planlama ve yaklaşımlar günümüz ihtiyacına cevap verirken, gelecek içinde çözüm olanakları sunacaktır. Bundan sonra yapılması düşünülen parklarda sonradan ortaya çıkacak sorunların önceden belirlenerek ortaya konularak, rekreatif planlama politikası, kaynaklar ile halkın uzun vadeli rekreatif talep ve gereksinimleri arasında optimum dengenin kurulması sağlanacaktır.

Bu bağlamda araştırmada, halkın rekreatif istek ve eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalar aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Lieber ve Fesenmajer (1985), rekreatif alan kullanıcılarının yaşları, cinsiyetleri, rekreatif eğilimlerini belirleyerek, bunların karşılıklı etkileşimlerini ortaya koymuşlardır.

Bradley ve Millward (1986), İngiltere’de bulunan Woodgate Valley, Sheffield, Endcliffe kent parkları üzerine yapmış oldukları çalışmada parkların rekreatif ihtiyaçları sağlayıp sağlamadığını belirlemişlerdir.

Mendelsohn, (1987), rekreatif alanlardaki pek çok modelleme çalışmasını ele alarak, bunlardan ulaşım ücreti, mekanın uzaklığı ve farklı rekreatif beklentilerini ortaya koyacak soruları kapsayan bir anket modeli oluşturmuştur.

Nasuh (1993), kentsel açık ve yeşil alanların bir parçası olan kent parklarının niteliklerini Ankara örneğinde irdelemiştir. Ankara’da bulunan her parkta yapmış olduğu anket çalışmasında, kullanıcı isteklerini ve eksiklikleri belirlemiştir.

Uzun vd. (1995), Adana halkının rekreatif eğilimleri ve mevcut rekreatif aktivitelere katılım düzeyleri ile rekreatif taleplerini belirlemişlerdir. 500 kişi ile yapılan anket çalışması sonucunda, Adana’da yeni rekreatif alanlara ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Schmelzkopf (1995), New York kentindeki Manhattan’ın doğu kesimlerinde yer alan Loisaída’daki parklar üzerine yaptığı araştırmada, yerleşim yeri olarak, düşük gelirli insanların yaşadığı ve suç eğilimin fazla olduğu bu alanlarda açık alanların insanlara “güvenlik” gibi sosyal ve ekonomik imkanlar sunduğunu, sosyal bir çevre yarattığını saptamıştır.

Yuen (1996), yakın çevredeki açık alanların kullanımı veya mahalle parkları hakkında Batı’da araştırma yapan Jacobs (1969), Gold (1972-1977), Hester (1984), Hutchinson (1994) çalışmalarını örnek

olarak Singapur kent halkının mahalle parklarını kullanımı ve parklarla ilgili görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Yakın çevredeki açık alanlarda kullanıcıların deneyimlerini yansıtan raporunda, kullanıcıların açık ve yeşil alanları günlük hayatta nasıl ve niçin kullandıklarını belirlemiştir.

Oğuz (1998), kent parkı kavramının ortaya çıkışını, tarihi gelişim sürecini inceleyerek günümüzde kent parkı kavramının kazandığı yeni anlamları belirlemiştir. Ankara kentinde gerçekleştirilen bu çalışmada her bir park için örnek büyüklüğü 300-320 kişi olarak tespit etmiştir. Anket sonuçlarına göre Ankara Kent halkının parklar konusundaki görüşlerini istatistiki olarak ortaya koymuştur.

Aydemir (1998), rekreatif alanları bölge, kent, semt, mahalle, komşuluk ve konut birimlerinde değerlendirmiştir. Trabzon kentindeki rekreatif ihtiyaçlarını belirlemek için yapılan bu çalışmada, kent halkının rekreatif alanları tercih etme nedenlerini belirlemiştir.

Bolitzer ve Netusil (2000), kent parkları, doğal alanlar, golf alanları vb. açık ve yeşil alanların yerleşim yerlerine yakınlık derecelerine göre ev fiyatlarının arttığını belirlemişlerdir. Bu amaçla çalışmada bir veri sistemi kullanılarak, Birleşik devletlerde metropolitan bir alan olan, Oregon-Portland’ da Coğrafik Bilgi Sistemleri açık alanlara yakınlıklarına ve açık alan tiplerine göre istatistiki olarak fiyatları değişen evler için bir veri tabanı oluşturmuşlardır. Yapılan bu çalışma, kent içi açık alanlarının korunması açısından önemli bir adım olmuştur.

Pauleit ve Duhme (2000), kenti çevreleyen yapısal alanlar ile açık alanların belirlenmesi için kategorileri ve gelişim planlarını belirlemişlerdir. Sürdürülebilir gelişim için; kentsel planlama karar verme süreci, kentsel sistemle ile onun yan üniteleri arasında yaşayan halkın talepleri ve sosyo-ekonomik yönüyle bir bağ kurmak ve birbirleriyle olan çevresel etkilerle ilgili çeşitli verileri belirleyerek farklı ünitelerin stratejik derecedeki kentsel planlamalar ile kent metabolizmasını anlamaya özet teşkil eden parçalı skala oluşturmuşlardır.

Yılmaz ve Zengin (2003), Erzurum kentinde yapılan bir araştırmada, kentin önemli üç parkında 150 kişi ile bire bir görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Kent halkının hangi parkı daha çok kullandığı, kullanıcıların bireysel özellikleri, parklardan ne gibi beklentilerinin olduğu belirlemiştir.

Yılmaz ve Bulut (2002), Erzurum Kent halkının rekreatif eğilimlerinin belirlenmesi üzerine yapmış oldukları çalışmada, 300 kişi ile yapmış oldukları anket çalışmasında kullanıcı istek ve ihtiyaçlarını belirlemeye çalışmışlardır.

MATERYAL METOT

Çalışma, Kars Kenti’ndeki rekreatif alanları üzerinde yürütülmüştür. Araştırma alanının genel haritası Şekil 1’de verilmiştir. Kent halkının rekreatif

Tablo 1. Kars kent merkezinde bulunan park alanları

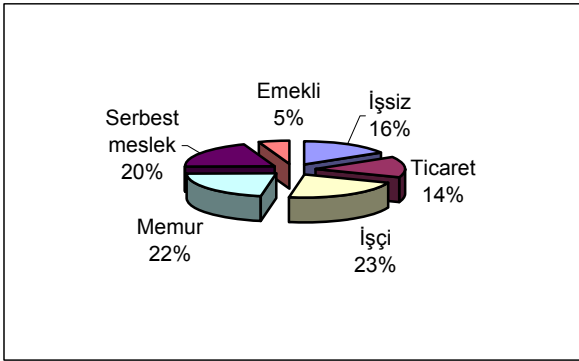
Parkın adı	Kapladiğı alan(m ²)		
	Yeşil alan	Sert zemin	Toplam
Mesut yılmaz parkı	20.740	4.260	25.000
Buzhane parkı	1.000	8.000	9.000
Atatürk parkı	18.500	6.100	24.600
Uçankaya parkı	2.300	2.700	5.000
Süleyman demirel parkı	0.320	0.745	1.065
İstikam çay bahçesi	1.012	0.804	1.816
Toplam	43.552	21.064	66,481

Kars kent merkezinde 25,7 ha. spor alanı bulunmaktadır. Resmi olarak 15 spor dalında faaliyet gösterilen Kars'ta 5 spor tesisi bulunmakta olup, bunların dışında 4 tesisin yapımı ise devam etmektedir. Kent bütünü içerisinde spor alanlarının büyüklüğü 33500 m² olduğu tespit edilmiştir. Kişi başına düşen spor alanı miktarı ise 0.32 m² bulunmuştur. Kent merkezinde ise 30400m²'lik alana sahip 1 tribünlü stadyum ile aynı saha içinde kapalı spor salonu yer almaktadır.

- Anket sonuçlarının değerlendirilmesi

Anket yapılan kişilerin %65'ini erkekler, %35'ini bayanlar; katılanların büyük bir çoğunluğunu ise (%49) 21-30 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Diğerleri ise sırasıyla; %29'ünü 31-40, %16'sını 41-50, %4'ünü 10-20, %2'sini ise 51 ve üstü yaş grubundan bireylerdir.

Kullanıcıların eğitim durumlarına göre dağılımları ise, % 49'u lise, %22'si yüksekokul, %16'sı ortaokul, %11'i ilkököl, %2'si okuryazar olarak tespit edilmiştir. Bireylerin %22'si memur, % 23'ü işçi, %5'i emekli, % 20'si serbest meslek, %14'ü ticaret, % 16'sı öğrenci ve ev hanımı olarak işsiz gurubuna girmektedir (Şekil 1). Ankete katılanların %42'si ev sahibi, %58'inin ise kiracı olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1. Ankete katılanların meslek durumları

Günlük ve hafta sonu ve serbest zamanlarda yapılan aktiviteleri; evde yapılan aktiviteler (TV izlemek, kitap okumak, müzik dinlemek, hobilerle uğraşmak), ev dışında kapalı mekanda yapılan aktiviteler (kahve vb. yere gitmek, akraba ziyaret etmek), park-piknik gezintileri yapmak olarak guruplandırıldığında ve tercih

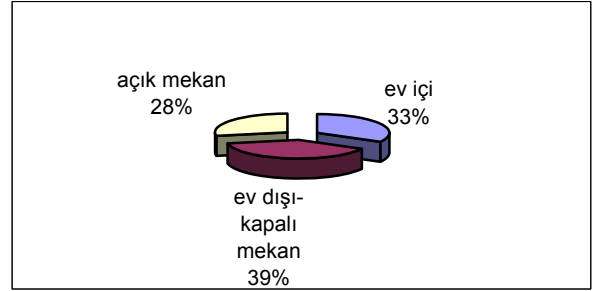
durumunun bireylerin meslek durumuyla ne kadar ilişkili olduğunun belirlenmesi için χ^2 bağımsızlık testi uygulanıldığında, meslek guruplarının yapılan aktivitelere göre bağımlı olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Meslek durumlarının rekreatif aktivitelere etkilerinin χ^2 testi ile belirlenmesi

Yanıtlar	Emekli-İşsiz	Ticaret-Serbest Meslek	İşçi	Memur
Evde yapılan aktiviteler	7	9	9	8
Ev dışında kapalı mekanda yapılan aktiviteler	9	15	7	8
Piknik-park alanı gibi dış mekanda yapılan aktiviteler	5	10	7	6
Toplam	21	34	23	22

$$\chi^2=75.479 \text{ p}<0.05 \text{ (önemli)}$$

Ankete katılanların hafta sonu tatillerinde ve serbest zamanlarında daha çok televizyon ve müzik dinledikleri sonucu ortaya çıkmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Ankete katılanların hafta sonu ve tatil zamanlarında yaptıkları aktiviteler

Aynı şekilde ankete katılan kişilerin eğitim durumlarının serbest zamanlarda yapılan aktivitelere göre bağımlılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Eğitim durumunun rekreatif aktivitelere etkilerinin χ^2 testi ile belirlenmesi

Yanıtlar	Okuryazar	Ortaöğretim	Yüksekokul
Evde yapılan aktiviteler	1	29	9
Ev dışında kapalı mekanda yapılan aktiviteler	-	32	7
Piknik-park alanı gibi dış mekanda yapılan aktiviteler	1	17	4
Toplam	2	78	20

$$\chi^2=1.883 \text{ p}>0.05 \text{ (önemsiz)}$$

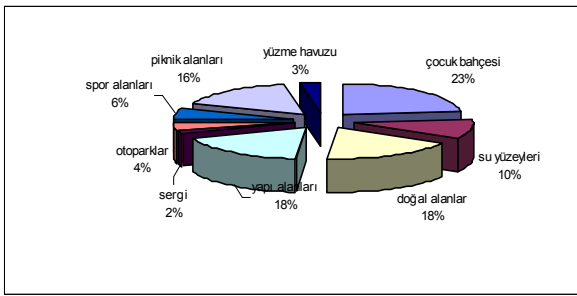
Ankete katılanların % 61'lik bir bölümünün, hafta sonu tatillerinde aileleriyle beraber, gidilecek bir yer olmadığı için evde oturmayı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.

Ankete katılanların çoğu hafta sonlarını geçirmek için temiz havası, doğal güzelliği ve yeşil ortamından dolayı, ilk olarak yakın çevredeki Sarıkamış, Çıldır, Dereiçi gibi mesire yerlerini tercih etmişlerdir. Ayrıca,

ikinci olarak hafta sonlarında kent merkezinde bulunan park alanlarına gittikleri, üçüncü olarak ise akraba ziyaretlerini tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.

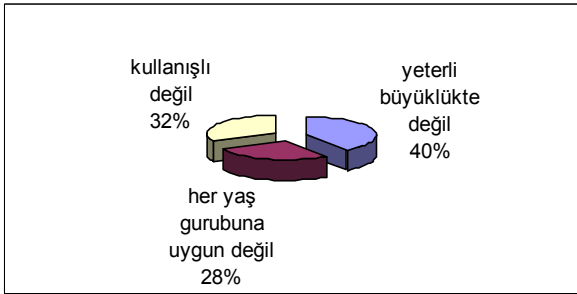
Hafta sonlarında gidilen yerlerde piknik, balık tutmak, kayığa binmek, kayak yapmak gibi rekreasyonel eylemlerde bulunarak, dinlendiklerini de ifade etmişlerdir.

Yaşadıkları çevredeki yeşil alanlarda Şekil 3.'de görüldüğü gibi, çocuk bahçeleri, piknik alanları vb. ünitelerin bulunduğu, ancak bunların içerdikleri donatı elemanları bakımından çok yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

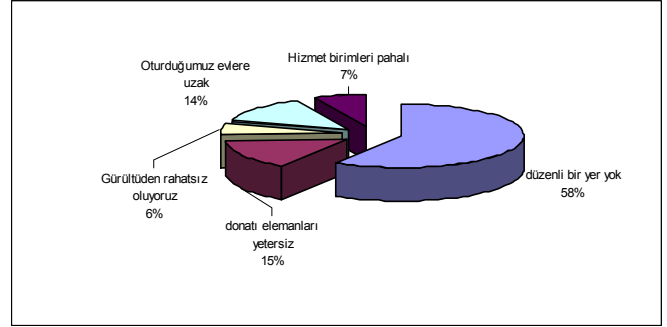
Şekil 3. Ankete katılanların çevrelerindeki yeşil alanlarda bulunan üniteler

Ankete katılanların %10'u buldukları mahallede spor alanlarının yeterli olduğunu söylerken, %90'ı yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Yetersizlik nedenleri ise Şekil 4'de gösterilmiştir.

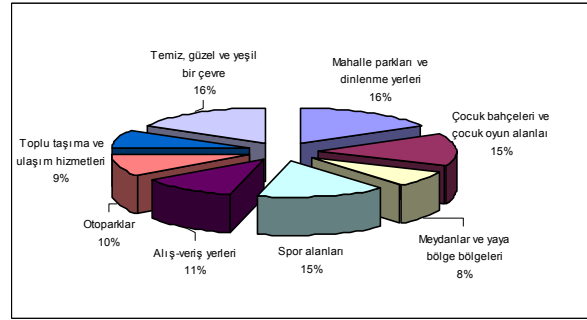
Şekil 4. Spor Alanlarının Yetersizlik Nedenleri

Ankete katılanların %41'i serbest zamanlarında mahallelerindeki yeşil alanlarda bulunmayı tercih etmelerine rağmen, %59'u tercih etmemektedir. Tercih etmemelerinin başlıca nedeni, oturup dinlenmek için bu tip yerlerin mevcut bulunmamasıdır. Diğer sebepleri ise yeşil alanların uzak olması, içerdiği donatılar bakımından yetersiz olması gibi nedenler oluşturmaktadır (Şekil 5.).

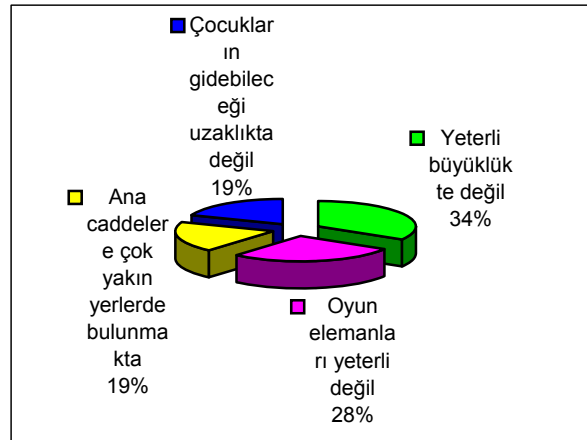
Şekil 5. Ankete katılanların yeşil alanlarda oturmayı tercih etmeme nedenleri

Ankete katılanların buldukları mahallede eksik olarak buldukları hizmet birimleri Şekil 6'da verilmiştir.

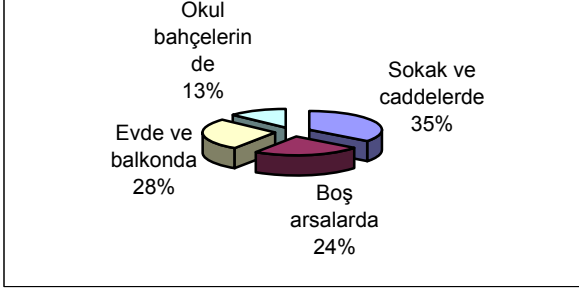
Şekil 6. Ankete Katılanların Buldukları Mahallede Eksik Buldukları Hizmet Birimleri

Ankete katılanların % 13'ü çocuk oyun alanlarını yeterli bulurken, %87'si yetersiz bulmaktadır. Mevcut çocuk oyun alanlarında ise bulunan olumsuzluklar Şekil 7.'de verilmiştir.

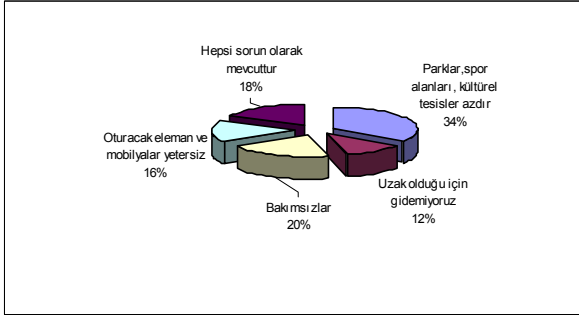
Şekil 7. Çocuk oyun alanlarının yetersizlik nedenleri

Mahallelerde çocuk oyun alanlarının yetersizliği sonucu çocukların büyük bir çoğunluğu sokak ve caddelerde oynamaktadır. Bu da çocukların güvenliğini tehlikeye sokmaktadır (Şekil 8.).

Şekil 8. Çocukların oynamayı tercih ettikleri yerler

Ankete katılanların mevcut durumda bulunan spor, yeşil alan, ve kültürel tesislerde buldukları sorunların başında, bu gibi alanların yetersizliği gelmektedir. Diğer olumsuzluklar ise Şekil 9'da verilmiştir.

Şekil 9. Spor, yeşil alan ve kültürel tesislerin sorunları

Ankete katılanların %49'ü yaşadığı çevreden memnun olmasına rağmen, %51'i yeterli sosyal aktivitelerin olmaması, gerekli hizmet elemanlarının yetersizliği gibi nedenlerden dolayı yaşadığı çevreden memnun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çevreden memnuniyet durumu, eğitim durumuna göre χ^2 bağımsızlık testi uygulanıldığında sonuç önemli olarak bulunmuştur (Tablo 4.).

Tablo 4. Eğitim durumunun, çevreden memnuniyete etkilerinin χ^2 testi ile belirlenmesi

Yanıtlar	Okuryazar	Ortaöğretim	Yükseköğretim
Evet	2	34	15
Hayır	-	44	5
Toplam	2	78	20

$\chi^2=10.170$ $p<0.05$ (önemli)

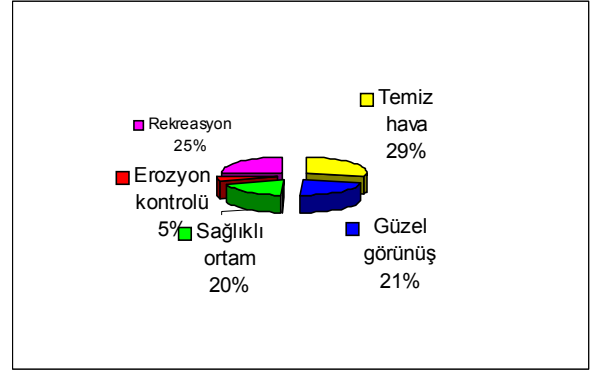
Ankete katılanların %10'ü çevrelerindeki yeşil alan miktarını yeterli bulurken, %90'ı yetersiz bulmaktadır. Yeşil alanların genel olarak temiz hava, güzel görünüş, sağlıklı ortam, erozyon kontrolü, rekreasyonel

aktivitelere mekan sağlama gibi faydalarının bilindiği ortaya çıkmıştır (Şekil 10). Ancak meslek durumuna göre yeşil alan yeterliliği χ^2 bağımsızlık testinde önemsiz olarak tespit edilmiştir (Tablo 5.).

Tablo 5. Meslek durumunun çevreden memnuniyete etkilerinin χ^2 testi ile belirlenmesi

Yanıtlar	Emekli-İşsiz	Ticaret-S. Meslek	İşçi	Memur
Evet	19	31	20	20
Hayır	2	3	3	2
Toplam	21	34	23	22

χ^2 (ki-kare değeri)=4.324 $p>0.05$ (önemsiz)

Şekil 10. Ankete katılanlara göre yeşil alanların faydaları

Ankete katılanların büyük bir çoğunluğunun yeşil alanların faydaları konusunda bilinçli oldukları sonucuna varılmıştır. Yeşil alan miktarının nasıl artırılacağı konusunda ise, kullanıcıların %45'i daha çok ağaç dikip, mevcut ağaçları korumak gerektiğini savunmuşlardır. %36'sı ise imar planlarına uygun yapılaşma sonucunda, yeterli açık ve yeşil alan sisteminin oluşturulabileceğini düşünürken, diğerleri yeşil alan konusunda halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

TARTIŞMA

Rekreatif planlamada kişilerin serbest zamandaki davranışlarının incelenmesi, planlamacılara sistematik bilgiler sağlama nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Bu bilgiler planlama sürecinin başlangıcından farklı alternatiflerin geliştirilmesine kadar planlama koşullarına uygun hareket edebilme olanağı sağlar. Planlama yapılacak alanda; kullanıcı potansiyeli, aktivitelerin sınıflandırılması, kullanımların kalitesi ve planlama-sonuç deneyimleri incelemelerin temel konularını oluşturmaktadır. Burada inceleme ya da sörvey tekniklerinin doğru seçilmesi önem kazanmaktadır. Sörvey veya incelemelerin sonucunda kullanıcıların rekreatif tercihleri ve beğeni düzeyleri objektif olarak belirlenmelidir. Bu bilgiler ne kadar doğru olursa, kullanıcıların ayrıntılı rekreatif gereksinimleri, talep düzeyleri ve rekreatif aktiviteleri katılım oranları o denli doğru saptanabilir (Uzun ve Altunkasa, 1991).

Rekreasyonel planlamanın temel amacı, rekreasyon kaynakları ile kişilerin rekreasyonel ihtiyacı arasında en uygun ve uzun vadeli bir dengenin kurulmasına hizmet edecek fiziksel plan ve programların geliştirilmesidir (Altunkasa, 1998).

Toplumun serbest zamanlarındaki davranışlarının incelenmesinde rekreasyonel alanlar ve aktiviteler açısından kullanıcı tercihleri ile kullanımların yeterliliği, rekreasyonel eylemlere katılım düzeyleri ve dışa vurulmuş rekreasyonel eğilimlerin araştırılması gerekir.

Rekreasyonel alanların, çevre kalitesini artırma, estetik mekan sağlama yanı sıra, kent ekolojisine de pek çok faydaları bulunmaktadır. Kent insanının yalnız zihinsel ve fiziksel sağlığının gelişmesinde değil, dinlenirken eğlenme ve sosyalleşme ortamı yarattığı için değerlidir.

Rekreasyonel alanların birim alan büyüklükleri, potansiyel kullanıcı sayısına, kullanım sıklığına, barındırdığı işlev çeşitliliğine, toplumun sosyal taşıma kapasitesine ve alanının ekolojik taşıma kapasitesine bağlı olarak değişir. Bunlardan son etmen dışında diğerleri toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı ile doğrudan ilişkilidir.

Yapılan anket çalışmasının sonucuna göre, rekreasyonel alanları genel olarak 21-30 yaşındaki bireyler daha çok kullanmaktadır. Yapılan diğer çalışmalarda ise Erzincan'da ve Erzurum'da 17-34 (Yılmaz ve Zengin, 2003; Yılmaz ve Bulut, 2002), Ankara'da 25-44(Oğuz, 1998), Isparta'da 36-50 (Genç ve ark., 2000) yaş arası bireylerin fazla kullandığı bulunmuştur. Ankete katılan bireylerin çoğunluğunu diğeri illerde olduğu gibi erkek ve bekarlar oluşturmaktadır. Yeterli kent parkı olmadığı için, halkın büyük bir çoğunluğu zamanını televizyon ve müzik dinleyerek geçirmektedirler. Hafta sonları ise % 61'lik bir kısım gidilecek bir yer olmadığı için evde oturmayı tercih etmektedir. Ancak kent halkının küçük bir yüzdesi kent çevresinde bulunan Sarıkamış, Çıldır vb. mesire yerlerine gitmektedir. Kentteki parklar yeteri kadar işlevsel olmadığı için farklı sosyal gurupların gereksinimlerini karşılayamamaktadır.

Çevrelerinde bulunan park alanlarında, çocuk bahçeleri, piknik alanları vb. ünitelerin bulunduğu, ancak bunların çok yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Ankete katılanların %10'u buldukları mahallede spor alanlarının yeterli olduğunu söylerken, %90'ı yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Standartlara göre kişi başına düşmesi gereken spor alanı miktarı 3-4 m²'dir. Ancak Kars kentinde bu oranın 0,32 m² olması anketlerdeki spor alanı yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Ankete katılanların %41'ü serbest zamanlarında mahallelerindeki yeşil alanlarda bulunmayı tercih etmelerine rağmen, %59'ü tercih etmemektedir. Tercih etmemelerinin başlıca nedeni, tam olarak dinlenmeye hizmet edebilecek olanakların mevcut bulunmamasıdır. Diğer sebepleri ise yeşil alanların uzak olması, içerdiği

donatılar bakımından yetersiz olması gibi nedenler oluşturmaktadır. Ankete katılanların % 13'ü çocuk oyun alanlarını yeterli bulurken, %87'si yetersiz bulmaktadır. Nitekim uluslar arası standartlara göre çocuk başına 2-5 m² oyun alanı düşmesi gerekirken, bu rakam Kars kentinde 0,06 m² dir (Demircioğlu, 2000). Bu rakam anket sonucunun doğruluğunu göstermektedir. Var olan çocuk oyun alanlarında ise oyun elemanlarının yetersizliği, ana caddelere yakınlık gibi olumsuzluklara sahiptir. Mahallelerde çocuk oyun alanlarının yetersizliği sonucu çocukların % 35'i sokak ve caddelerde, %28'i ev ve balkonlarda, %24'ü boş aralarda, %13'ü ise okul bahçelerinde oynamayı tercih etmektedirler. Ankete katılanların %49'u yaşadığı çevreden memnun olmasına rağmen, %51'i yeterli sosyal aktivitelerin olmaması, gerekli hizmet elemanlarının yetersizliği gibi nedenlerden dolayı yaşadığı çevreden memnun olmadığı sonucuna varılmıştır. Ankete katılanların büyük bir çoğunluğunun yeşil alanların faydaları konusunda bilinçli oldukları ortaya çıkmaktadır. Yeşil alan miktarının nasıl artırılacağı konusunda ise, kullanıcıların %45'i daha çok ağaç dikip, mevcut ağaçları korumak gerektiğini savunmuşlardır. %36'sı ise imar planlarına uygun yapılaşma sonucunda, yeterli açık ve yeşil alan sisteminin oluşturulabileceğini düşünürken, diğerleri yeşil alan konusunda halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Kars kenti rekreasyonel alanlarının niceliksel olarak artırılması için büyük bölümü kent merkezinde yer alan parkların ve yeşil alanların mutlaka korunması gerekir. Kent parkları bir bütün olarak düşünülmeli, donatı elemanları modern hale getirilmeli, yol ağaçlandırılması ile birlikte yeşil bir bantla bağlanarak organik bir doku oluşturulmalıdır. Özellikle yeni yerleşime açılan ve açılacak olan bölgelerde kamu elindeki arazilerin yeşil alan olarak belirlenmesi ve kamulaştırmanın yapılması gerekmektedir.

Kars kent halkı ile yapılan araştırmada da ortaya çıktığı gibi gerek gününbirlik gerekse hafta sonu ve uzun süreli rekreasyon eylemlerini gerçekleştirecek alanlara ihtiyaç göstermektedir. Bu potansiyel mevcut olmasına rağmen gerekli rekreasyonel alt ve üst yapı donatıları yetersiz olduğundan, bu alanların acilen planlama ve peyzaj tasarımlarının yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Altunkasa, F., 1998. Rekreasyonel Planlama Organizasyonu Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 54, Yardımcı Ders Kitapları Yayın No : B-4 Adana
- Aydemir, S., 1998. Kentsel Donatılar Açık Alanlar ve Rekreasyon Kentsel Yeşil Alanlar, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Ders Notları: 54, Trabzon
- Bolitzer, B., . Netusil, N. R., 2000. The Impact Of Open Spaces On Property Values In Portland, Oregon, Journal of Enviromental Management, 59: (3) 185-193, USA
- Bradley, C., Millward A., 1986. Successful Green Space;Do We Know It When We See It, Landscape Research, 11(2): 2-8

- Demircioğlu, N., 2001, Kars Kentinin Kentsel Peyzaj Planlaması Yönünden Yapısal Analizi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Genç, M., A. Gül, M. Atken, V. Küçük, 2000. Isparta Kent İnsanının Rekreatyonel Davranış Biçimleri, Peyzaj Mimarlığı Kongresi, 19-21 Ekim 2000, Ankara
- Lieber S.R., Fesenmajer, D.R., 1985. Physical and Social Conditions Affecting Recreation Site, Environment And Planning, 17(12): 1613-1625 England
- Mendelsohn, R., 1987. Modelling The Demand For Outdoor Recreation, Water-Resour-Res, V23, 5 may 1987, p: 961-967
- Nasuh, D., 1993. Kent Parklarının Nitelikleri ve Ankara Örneğinde İrdelenmesi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Doktora Tezi, Ankara
- Oğuz, D., 1995. Kent Parkları, Basılmamış Doktora Semineri, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara
- Oğuz, D., 1998. Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Doktora Tezi, Ankara
- Pauleit, S., Duhme, F., 2000. Assessing The Environmental Performance Of Land Cover Types For Urban Planning, Landscape And Urban Planning 52: (1) 1-20
- Schmelzkopf, K., 1995. Urban Community Gardens As Contested Space, Geographical Review, 85: (3) 364-381
- Uzun, G., Altunkasa F., 1991. Rekreatyonel Planlamada Arz ve Talep Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 6 Yardımcı Ders Kitapları Yayın No :1 Adana
- Uzun, G., Altunkasa, F., Doygun, H., 1995. Adana Halkının Rekreatyonel Eğilimleri Ve Mevcut Rekreatyonel Aktivitelere Katılım Düzeyleri İle Taleplerinin Belirlenmesi, Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 10, (4):49-60
- Yıldız N., Bircan, H., 1994. Araştırma ve Deneme Metotları, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları: 266, Erzurum
- Yılmaz S., Bulut, Z., 2002 . Erzurum Kent Halkının Rekreatyonel Eğilimlerinin Anket Çalışması Kapsamında Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi :33-1
- Yılmaz, S., Zengin, M., 2003. User Surveys Of Erzincan's Urban Parks. Pakistan Journal Of Applied Sciences, JPAS, 3 (1): 47-51.
- Yuen, B., 1996. Use And Experience Of Neighborhood Parks In Singapore, Journal Of Leisure Research, 28: (4) 293-311.